Verohallinto
PL 325
00052 VERO

Virpi Korhonen, toiminnallinen vastaava
Verohallinto, Tulorekisteriyksikkö

LAUSUNTO

19.2.2024

Eduskunnan talousvaliokunnalle

Asia

Eduskunnan talousvaliokunta on pyytänyt Verohallinnolta lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi positiivisesta luottotietorekisteristä annetun lain muuttamisesta (HE 91/2023 vp).

Lausunto

Esityksen tarkoituksena on tehdä tarvittavat muutokset luottotietojen luovuttamiseksi rekisteristä Tilastokeskukselle tutkija- ja aineistopalvelua varten. Lisäksi lakiin on ehdotettu tehtäväksi eräitä teknisiä lainmuutoksia, joiden tarkoitus on varmistaa edellytykset positiivisen luottotietorekisterin sujuvalle käyttöönotolle keväällä 2024.

Verohallinnon Tulorekisteriyksikkö pitää esityksen ehdotuksia kannatettavina. Ehdotettavat muutokset selkeyttävät sääntelyn toimeenpanoa.

Positiiviseen luottotietorekisteriin talletettavat tiedot luonnollisista henkilöistä

Esityksessä ehdotetaan, että lain 4 §:n ensimmäisestä virkkeestä poistettaisiin rajaus, jonka perusteella ilmoitusvelvollisuus määräytyy luoton myöntöhetken tilanteen perusteella.

Ehdotus on kannatettava, sillä perustelujen mukaisesti voimassa olevan sääntelyn mukaan kokonaan ilmoitusvelvollisuuden ulkopuolelle jäisivät esimerkiksi sellaiset asuntoluotot, jotka on myönnetty ulkomailta Suomen muuttamassa oleville henkilöille, vaikka näillä olisi suomalainen henkilötunnus. Voimassa olevan säännöksenkin tarkoituksena on ollut, että tiedot talletettaisiin rekisteriin mahdollisimman kattavasti Suomessa joko tilapäisesti tai vakituisesti asuvista henkilöistä (HE 22/2022 vp s. 49). Velvollisuus tietojen ilmoittamiseen olisi jatkossakin ulkomaalaisten henkilöiden osalta vain silloin, kun luotonsaajalla on suomalainen henkilötunnus.

Ehdotetun säännöksen perusteluissa on todettu, että jos Suomessa asuinpaikan omaava henkilö saisi suomalaisen henkilötunnuksen vasta luoton myöntämisen jälkeen, ilmoitusvelvollisuus syntyisi tällaisten luottojen osalta silloin, kun suomalainen henkilötunnus on myönnetty kyseiselle henkilölle ja luotonantaja on saanut sen tietoonsa. Vastaavalla tavalla ilmoitusvelvollisuus syntyy myös tilanteissa, jossa henkilö, jolla on suomalainen henkilötunnus, asuu ensin pysyvästi ulkomailla, mutta muuttaa luottosuhteen kestäessä ulkomailta myöhemmin Suomeen. Verohallinto on valmistelun aikana kiinnittänyt huomioita siihen, että erityisesti ulkomaalaisilla luotonantajilla ei välttämättä ole pääsyä

väestötietojärjestelmään, tai muuhun tietolähteeseen, josta luotonsaajan asuinpaikka Suomessa, tai sen muutokset, olisivat suoraan todettavissa.

Lähtökohtaisesti ehdotus parantaisi luottotietoraportilla (luottotietorekisteriote) näkyvien tietojen kattavuutta. Rekisteriotteelle tulisivat näkyviin myös sellaiset luotot, jotka voimassa olevan säännöksen nojalla ovat voineet jäädä ilmoitusvelvollisuuden tai jopa ilmoitusoikeuden ulkopuolelle. Sen sijaan ehdotus heikentää jossakin määrin voimassa olevan säännöksen lähtökohtaa siitä, että tiedot tallennettaisiin rekisteriin koko luoton elinkaaren ajalta myös esimerkiksi tilanteissa, joissa Suomessa asuva henkilö asuisi tilapäisesti ulkomailla. Tämä johtuu siitä, että voimassa lain mukaan myönnettyä luottoa koskevien tietojen tallettaminen rekisteriin jatkuu, jos henkilö muuttaa luoton myöntämisen jälkeen pois Suomesta. Jatkossa ilmoitusvelvollisuus näissä tilanteissa kuitenkin lakkaisi, kun henkilön asuinpaikka siirtyisi ulkomaille. Ilmoittamista voisi kuitenkin jatkaa momentin toisen virkkeen perusteella, jos sen edellytykset täyttyvät. Nykytilaa vastaavan katkeamattoman ilmoitusvelvollisuuden säilyttäminen olisi vaatinut erikseen säätämistä laissa. Muutos saattaa näiltä osin lähinnä vaikuttaa rekisteritietojen käyttökelpoisuuteen sellaisissa tehtävissä, jotka perustuvat rekisteriin talletettujen luottojen elinkaarien systemaattiseen tarkasteluun.

Tietojen luovuttaminen tutkija- ja aineistopalvelua varten

Voimassa olevan lain mukaan Tilastokeskuksella on oikeus saada positiivisesta luottotietorekisteristä tietoja tilastointitarkoituksiin. Tilastokeskuksen tiedonsaantioikeutta on positiivisessa luottotietorekisterissä tähän asti sisällöllisesti tulkittu tilastolain (280/2004) 15 §:n lähtökohdista, jonka mukaan valtion viranomaiset ovat velvollisia antamaan salassapitosäännösten estämättä Tilastokeskukselle tilastojen laatimisen kannalta välttämättömät henkilötiedot. Tilastolaki lähtee myös siitä, että Tilastokeskus voi luovuttaa tilastointitarkoitukseen saatuja tietoja myös tutkimustarkoituksiin. Ehdotetun säännöksen mukaan Tulorekisteriyksikkö voisi jatkossa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa positiivisesta luottotietorekisteristä välttämättömiä tietoja Tilastokeskukselle myös tilastokeskuksesta annetun lain (48/1992) 2 a §:ssä tarkoitettua tutkija- ja aineistopalvelua varten.

Ehdotetun säännöksen tavoite on kannatettava. Verohallinto on valmisteluvaiheessa kiinnittänyt huomioita eräisiin ehdotuksen selkeyteen ja sääntelytapaan liittyviin seikkoihin. Nämä on monelta osin otettu lakiehdotuksen jatkovalmistelussa huomioon.

Pykälään on sen jatkovalmistelussa muun muassa lisätty aineellinen viittaus tilastolain 5 §:ään. Lisäys selkeyttää toimeenpanoa, sillä viitatun säännöksen mukaan Tilastokeskuksen on huolehdittava siitä, että tiedonantajilta pyydetään vain välttämättömät tiedot. Aineellisella viittauksella on esityksen mukaan myös tarkoitus varmistaa, että positiivisesta luottotietorekisteristä kerättävien tietojen yhteydessä kerätään tunnistetietoja vain, jos se on välttämätöntä kyseessä olevaa käyttötarkoitusta varten. Esityksen mukaan tiedot tulee kerätä ja tallettaa ilman tunnistetietoja aina, kun se tilastojen laatimisen kannalta on mahdollista. Tunnistetietoja voidaan kerätä ja tallettaa ainoastaan silloin, kun se on välttämätöntä tietoaineistojen yhdistämiseksi tai kun se on muutoin välttämätöntä yhteiskuntaolojen kehityspiirteitä kuvaavien luotettavien ja vertailukelpoisten tilastojen tuottamiseksi. Huomionarvoista on, että perusteluissa ei suoraan viitata näiltä osin tutkimustarkoituksiin luovutettaviin tietoihin. Tulorekisteriyksikkö tulkitsee, että tämä on kuitenkin ollut myös tutkimusaineistojen osalta tarkoitus.

Jossakin määrin epäselväksi jää edelleen, miten ehdotetussa säännöksessä sekä tilastokeskuksesta annetussa laissa säädettyä välttämättömyyttä, eli käytännössä tietojen luovutuksen laajuutta, on säännöksen tarkoittamassa

tilanteessa tarkoitus arvioida. Riittävän konkreettinen ohjaus olisi tarpeen, koska vakiintuneesti salassapidettävän tiedon luovuttamisen on katsottu edellyttävän myös luovuttajan tekemää välttämättömyysarviota ja toisaalta koska tietojen luovuttamisen lähtökohdat poikkeavat siitä tyypillisestä asetelmasta, jossa tietoja luovutetaan tietyn tutkimuksen toteuttamista varten. Toimeenpanon näkökulmasta on tärkeää, että ehdotettu sääntely ja perustelut ovat sisällöltään mahdollisimman selkeitä.

Muut ehdotukset

Lakiehdotuksen 5 §:ään ehdotettu osoitetietoja koskeva muutos on tärkeä, jotta Verohallinnon Tulorekisteriyksikkö pystyy hoitamaan rekisterinpitoon ja rekisteröityjen oikeuksien käyttöön liittyviä tehtäviään tehokkaasti ja tietoturvallisesti. Muutoksen jälkeen säännös on myös symmetriassa voimassa olevan tulotietojärjestelmästä annetun lain 13 a §:n kanssa, jossa säädetään tietojen luovuttamisesta Tulotietojärjestelmästä positiiviseen luottotietorekisteriin.

Luotonantajille lyhennysvapaista luovutettavat tietoja koskevan säännöksen täsmentäminen koskemaan voimassa olevia ja tulevaisuuteen kohdistuvia vapaita on tärkeä esityksen perusteluissa mainittujen tietojen luovuttamisen minimoinnin ja henkilötietojen käsittelyn tarpeellisuuden ja oikeasuhteisuuden vuoksi. Lisäksi muutos on kannatettava tietojen käsittelyyn liittyvien käytännön toimien näkökulmasta, sillä se keventää käytännössä myös luotonantajien velvoitetta ylläpitää aiemmin rekisteriin ilmoittamiaan lyhennysvapaatietoja.

Lakiehdotuksen 32 §:ään ehdotetut säilytysaikoja koskevat muutokset täsmentävät välttämättömällä tavalla tietojen säilytysaikoja tilanteissa, joissa luottosopimus päättyy muulla tavalla kuin velan tultua kokonaisuudessaan maksetuksi. Jos ilmoitusvelvollisuus voi kuitenkin ehdotetun 4 §:n mukaisesti päättyä myös kesken luoton elinkaaren, ei ehdotettu maksamisvelvoitteen lakkaamiseen kiinnittyvä sanamuoto olisi näissä tilanteissa säilytysajan laskentaan soveltuva, vaan tietojen säilyttäminen tulisi voida kytkeä myös siihen, jos luoton ilmoittaminen ilmoitusvelvollisuuden lakkaamisen vuoksi päättyy.